

Københavns Universitet

Baggrundsregninger for landdistriktsordning i relation til sammenhængende arealer i Natura 2000

Jacobsen, Brian H.

Publication date:
2017

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Jacobsen, B. H., (2017). Baggrundsregninger for landdistriktsordning i relation til sammenhængende arealer i Natura 2000, 16 s., IFRO Udredning, Nr. 2017/21

IFRO Udredning

Baggrundsberregninger for landdistrikts-
ordning i relation til sammenhængende
arealer i Natura 2000

Brian H. Jacobsen

IFRO Udredning 2017 / 21

Baggrundsberegninger for landdistriktsordning i relation til sammenhængende arealer i Natura 2000

Forfatter: Brian H. Jacobsen

Faglig kvalitetssikring: Michael Friis Pedersen

Udarbejdet for Landbrugsstyrelsen i henhold til aftale mellem Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi og Miljø- og Fødevareministeriet om forskningsbaseret myndighedsberedskab.

Udgivet december 2017

Se flere myndighedsaftalte udredninger på www.ifro.ku.dk/publikationer/ifro_serier/udredninger/

Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg
www.ifro.ku.dk

Københavns Universitet
Institut for Fødevarer og Ressourceøkonomi (IFRO)
Seniorforsker Brian H. Jacobsen

Baggrundsberegninger for landdistriktsordning i relation til sammenhængende arealer i Natura 2000

NaturErhvervsstyrelsen (nu Landbrugs- og Fiskeristyrelsen) har i bestilling af 21. juni 2016 anmodet om en række baggrundsberegninger, der kan hjælpe til at fastlægge indkomsttab og ekstra omkostninger til brug for en arealstøtteordning i forbindelse med etablering af yderligere ekstensive arealer for at beskytte eksisterende habitatnatur (se bilag 1).

Baggrunden er, at det med Fødevarer- og landbrugspakken i december 2015 blev aftalt, at der skulle afsættes 55 mio. kr. til en ny ordning for "Sammenhængende arealer i Natura 2000". Planen er, at der skal etableres en frivillig ordning med ophæng i landdistriktsforordningens artikel 28 (forordning (EU) nr. 1305/2013) og med tilsagnsgivning i 2018-20.

For arealer under ordningen skal der tinglyses en servitut om, at arealet permanent tages ud af omdrift og ikke må jordbearbejdes, gødskes, tilføres jordforbedringsmidler eller sprøjtes.

Som udgangspunkt gives der tilsagn om støtte i 20 år. Ordningen forventes åbnet fra 2018, og det er sandsynligt, at støtten vil blive udbetalt som engangskompensation. Valg af udbetalingsmodel har dog ikke betydning for beregningen af det direkte indkomsttab, men det kan have betydning for de samlede administrationsomkostninger. Tilsagnsperioden vil være den samme uanset model for støtteudbetaling. Beregninger er baseret på samme metode som anvendt i tidligere analyser (Jacobsen, 2015).

Arealerne skal henligge som græs- eller naturarealer, og det er tilladt at lade arealerne afgræsse eller at tage slæt på dem, hvis det er muligt, og der ikke allerede er andre fysiske forhold eller fredninger eller lignende, som begrænser udnyttelse af arealerne i en ekstensiv produktion. Videre forudsættes for arealer, der modtager direkte støtte i form af grundbetaling m.v., at de fortsat vil kunne modtage denne støtte.

De konkrete udpegede arealer forventes at omfatte cirka 7.000 ha (50 sammenhængende arealer på 30-600 ha), der forventes udpeget af SVANA som områder, der kan modtage støtte under ordningen. Der

forventes etableret 1.500 ha (21 procent) ud af de i alt 7.000 ha, der er til rådighed, og det forventes, at de er fordelt med 400 ha omdriftsareal, 500 ha permanent græs og 600 ha naturarealer (se bilag 4).

Notatet er oprindeligt udarbejdet i 2016, men senere færdiggjort i 2017. Forsker Michael Friis Pedersen, IFRO, KU har stået for den faglige korrektur.

I det følgende analyseres de mulige indkomsttab med udgangspunkt i tre arealtyper, nemlig omdriftsarealer, arealer med permanent græs og naturarealer.

I analysen i dette notat indgår analyser af:

1. indkomst i forhold omdriftsarealer, permanente græsarealer og ekstensive naturarealer,
2. omkostninger ved tab af harmoniareal,
3. omkostninger i forbindelse med ansøgning (administration),
4. opgørelse af det samlede indkomsttab.

1. Indkomst på omdriftsarealer

Indkomsten er opgjort ud fra dækningsbidrag II. I dækningsbidrag II indgår salg af korn og andre afgrøder, og dette fratrækkes både de direkte variable omkostninger (såsæd, gødning m.m.) og de omkostninger, der er koblet til maskiner og arbejdskraft m.m. Grundbetalingen indgår ikke som en indtægt i dækningsbidragskalkulen, da den er den samme, uanset hvad der dyrkes. Budgetkalkulerne beskriver den bedste praksis, hvorfor indtjeningen på en del bedrifter i praksis vil være lavere.

Beregningen er foretaget for to perioder. Den første periode er fra 2011-13, og det svarer til det indkomsttab, der indgår i Virkemiddelkataloget fra 2014 (Eriksen et al., 2014). Den anden kolonne beskriver det gennemsnitlige dækningsbidrag i perioden 2012-16, som er en femårig periode, således at enkelte års høje/lave indkomst har mindre indvirkning.

Det enkelte dækningsbidrag i tabel 1 er som udgangspunkt beregnet som gennemsnit af dækningsbidrag for bedrifter, der gratis modtager husdyrgødning, og bedrifter, der ikke gratis modtager husdyrgødning og derfor må købe handelsgødning i stedet for. Gevinsten ved at få husdyrgødningen gratis er opgjort til cirka 1.300-1.900 kr. per ha, men varierer lidt med bedriftstype og år. For at angive hvad dette betyder, indgår der i oversigten også en svinebedrift med egen husdyrgødning på lerjord og en kvægbedrift med egen husdyrgødning på sandjord.

Som det fremgår af tabel 1, så falder dækningsbidraget for en del afgrøder med over 2.000 kr. fra første til anden periode, selvom årene 2012-13 indgår i begge analyser. Dette skyldes primært, at indkomsten ud fra budgetkalkulerne i perioden 2014-16 har været noget lavere end for 2011.

For specialafgrøder er der i perioden opnået en højere indtjening end i tilsvarende sædskifter uden specialafgrøder, idet dækningsbidrag II fra fabriksroer og fabrikskartofler er noget højere end for kornsædskiftet. Således er de respektive dækningsbidrag II for perioden 2012-16 på 5.610 kr. per ha for

frøgræs på lerjord og 6.366 kr. per ha for sukkerroer på lerjord. Når det ikke påvirker det endelige resultat mere, så skyldes det, at disse højtærchiafgrøder (kartofler, sukkerroer og frøgræs) har en ret begrænset andel af det samlede areal med henholdsvis 2-4 procent på sandjord og 7-10 procent på lerjord.

Endvidere er det sådan, at bedrifter med specialafgrøder anvender handelsgødning, hvorfor dækningsbidrag II for bedrifter med specialafgrøder i 2011-13 samlet set ikke har en højere indtjening per ha (5.826 kr. per ha for 2011-13) end bedrifter uden specialafgrøder (6.051 kr. per ha), da disse bedrifter nyder godt af, at de får husdyrgødningen gratis.

Tabel 1. Indtjening (dækningsbidrag II) på forskellige bedrifter og jordtyper med forskellige sædskifter (2011-13 og 2012-16) baseret på budgetkalkuler ***

År		2011- 2013**	2012- 2016	Reduktion i dæknings- bidrag II
Jordtype	Bedrift****	kr./ha	kr./ha	kr./ha
Vandet sandjord (JB1-4)*****				
	Plante/svin med etårige afgrøder	3.527	1.787	1.740
	Plante/svin med etårige højtærchiafgrøder (2-4 %)*	2.942	1.427	1.515
	Kvæg med etårige afgrøder	2.363	1.636	727
	Kvæg med egen husdyrgødning	3.811	2.750	1.061
Ikke vandet sandjord (JB1-3)				
	Plante/svin med etårige afgrøder	1.641	361	1.280
	Kvæg med etårige afgrøder	1.801	1.042	759
	Kvæg med egen husdyrgødning	2.846	2.021	825
Lerjord (JB5-6)				
	Plante/svin med etårige afgrøder	6.051	4.021	2.030
	Plante/svin med etårige højtærchiafgrøder (7-10 %)*	5.826	3.875	1.951
	Plante/svin med egen husdyrgødning	6.681	4.586	2.095
	Kvæg med etårige afgrøder	4.166	2.693	1.473

Noter:

*) Uden husdyrgødning

**) Der er mindre afvigelser i forhold til angivelserne i Eriksen et al. (2014).

***) Indtjeningen er opgjort som gennemsnit for bedrifter, der modtager husdyrgødning, og for dem, som ikke gør. For nogle afgrøder (specialeafgrøderne) er der ikke opgivet indkomst ved modtagelse af husdyrgødning. Udtræk fra forår 2017.

****) De anvendte sædskifter omfatter fem afgrøder (hvede*2, vårbyg, vinterbyg, raps) på plantebedrift og (sædskiftegræs, vårbyg og helsæd (byg)) på kvægbedrifter.

*****) Vanding er uden faste omkostninger, hvorfor omkostning på 410 kr. per ha til vandingsmaskine ikke indgår.

Kilde: Farmtal online (SEGES)

Udtagning af arealer på bedrifter med specialafgrøder betyder typisk, at afgrøden nu dyrkes på andre arealer, og at det vil være andre afgrøder, der giver et lavere afkast, som ikke længere dyrkes. Dog skal

der være en vis sædskiftevariation, som kan betyde, at en given andel af arealet skal være fx vårbyg. I hele perioden 2012-16 er indtjeningen på lerjord cirka 2.234 kr. per ha højere end på vandet sandjord.

Der er i august 2017 foretaget en justering i budgetkalkulerne, så faste omkostninger ved vanding ikke længere indgår. Det vurderes, at omkostninger til vandingsmaskiner nok burde indgå som en omkostning, da aktivet kan have en anden anvendelse. Indtjeningen med vanding er derfor 410 kr. per ha for høj, men tallene er bibeholdt her, for at data svarer til de angivne data i budgetkalkulerne.

Dækningsbidrag II for sandjord med vanding er på 1.400-1.800 kr. per ha, når bedriften ikke selv har husdyrgødning, hvilket er noget lavere end niveauet i 2011-13, hvor niveauet lå på 2.400-3.600 kr. per ha. Årsagen til dette fald i indtjening er primært lavere hvedepriser, som fx var 162 kr. per hkg i 2012 mod 120 kr. per hkg i 2014.

2. Indtjening på permanente græsarealer

Permanente græsarealer er arealer, der har ligget med græs i minimum fem år. Arealerne tilføres alt efter placering m.m. husdyrgødning, handelsgødning og måske pesticider. Udbytteneiveauet er fra lavt til moderat.

Ved beregning af indkomst på græsarealer er det vigtigt i første omgang at få beskrevet de mulige typer af græsarealer og udbytteneiveau. Som det fremgår af tabel 2, er der en del udbytteneiveauer og dertilhørende niveauer for N-tildeling. Der er valgt en gennemsnitspris for græs på 1,03 kr. per foderenhed baseret på gennemsnittet for de sidste år for alle græstyper. I andre analyser indgår en lavere værdi af græs på de mere ekstensivt dyrkede arealer.

N-, P- og K-tildelingen er vægtet ud fra udbytteneiveau. Maskin- og arbejdsomkostninger er for de to øverste rækker det samme som for slætgræs, nemlig 3.300 kr. per ha, mens det for de andre mere ekstensive typer udgør 700 kr. per ha, blandt andet fordi der kun høstes hvert femte år på de ekstensive græsarealer. Der er ikke andre variable omkostninger end handelsgødning. For kvægbedrifter med husdyrgødning vil dækningsbidraget for græs i omdrift (fire slæt) således være 2.700 kr. per ha højere, da de sparer en del på køb af handelsgødning, mens der for andre afgrøder er en mindre gevinst. Der er dog ikke kalkuler for en del græsafgrøder med brug af egen husdyrgødning, hvorfor de ikke er inddraget. Generelt udgør indtjeningen fra -200 til 800 kr. per ha. Resultaterne skal også ses i lyset af det lavere græsudbytte, som indgår i budgetkalkulerne efter 2013, hvor udbyttet for fx sædskiftegræs + afgræsning blev reduceret fra 9.500 foderenheder i 2013 til 7.500 foderenheder i 2014. Denne reduktion af udbytteneiveau sænker dækningsbidrag II en del fra 2013 til 2014 uafhængigt af pris. Der vil typisk være en glidende overgang fra den ene gruppe til den anden i tabel 2, hvorfor skift i gødningsniveau, udbytte og maskinomkostninger ikke altid vil være så store, som angivet i tabel 2. En grundlæggende forskel er, at der i beregningerne er antaget høj intensitet i de første to grupper (græs i omdrift og permanent græs uden kløver). Indtjeningen er dog i tabellen ikke meget højere ved normalt

udbytte i forhold til permanent græs, hvor der er lavere maskinomkostninger. Der vurderes samlet, at det er svært at opdele tilskudsordninger på de forskellige grupper, selvom der formelt i dyrkningsvejledninger findes disse opdelinger. Som det fremgår, kan det være svært at have mange kategorier for permanent græs i forhold til krav for anden lovgivning, da indtjeningen allerede er relativt lav.

Tabel 2. Dækningsbidrag II fra forskellige typer af græsarealer

Arealtype	Afgrødekode	Kan tildeles pesticider	Kvælstof (kg N/ha)	Udbyttensniveau (FE/ha)	Produktionsværdi (kr./ha)	Omkostninger i alt (kr./ha)	Dækningsbidrag II (kr./ha)
Græs i omdrift	263	Ja	343	8.000-9.000 (opfodret)	8.755	7.964	791
Permanent græs uden kløver	255-257	Ja	230-240	6.000-8.000	7.210	6.980	230
Permanent græs med normalt udbytte	252	Ja	130	3.000	3.090	2.340	750
Permanent græs uden brug af pesticider	253	Nej	80	1.700-2.000	1.906	1.688	218
Permanent græs med lavt udbyttensniveau	251	Ja	67	1.800	1.854	1.560	294
Permanent græs uden brug af gødning	254		0	800	824	700	124
Permanent græs med meget lavt udbyttensniveau	250	Ja	25	800	824	1.032	-208
Permanent græs uden brug af pesticider eller gødning (eks. § 3)	---	Nej	0	600-800	721	820	-99

Note: Der anvendes priser for foderenheder på 1,03 kr./FE, som er gennemsnit for 2012-16 (FE=foderenhed)

På permanente græsarealer med afgræsning foretages maskinopgaverne kun hvert femte år.

Priser på N, P og K udgør 8, 12 og 6 kr. per kg. Der indgår ikke omkostninger til pesticider i beregningen. Såfremt det indregnes, reducerer det dækningsbidrag II yderligere.

Maskin- og arbejdsomkostninger udgør 3.300 kr. per ha for de første to rækker og 700 kr. per ha for de resterende typer.

Der er ikke i denne opgørelse foretaget en opdeling på arealstørrelse, men det vides fra tidligere analyser, at driften af større arealer generelt er lidt mere effektiv og dermed giver en større indtjening per ha end for små arealer, hvor indtjeningen kan være mindre end angivet ovenfor (Dubgaard et al., 2012; Dubgaard, 2015).

I forhold til grundbetaling er det vigtigt, at græshøjden på arealet er ret lav inden vinter. For at være berettiget til tilskud må græshøjden ikke være over 40 cm per 15. september. Derved undgår man problemer med blandt andet sneskimmel og genvækst i foråret. Hvad angår pasning af arealerne efter udtagning kan det være ved afpuddning, slæt eller afgræsning. En vis pasning er en forudsætning for, at man kan modtage grundbetaling.

3. Indkomst på naturarealer

Naturarealer er ekstensive arealer, der ikke modtager grundbetaling og de inkluderer en række forskellige slags naturtyper (enge, overdrev, heder og moser) (Dubgaard et al., 2012). Der er tale om små områder, og hældningen på de fleste er lav. Generelt vil omkostningerne ved at drive dem være lavere per ha, des større arealerne er. Som nævnt er det ekstensivering af arealer nær overdrev, rigkær og kildevæld, denne støtteordning har fokus på, idet der dog også vil være omkostninger forbundet med at lade disse arealer indgå i ansøgningen om tilsagn.

Arealerne plejes enten ved afgræsning, slæt eller manuel afpudsning. Udbytte varierer fra 400 til 2.300 foderenheder per ha. Afgræsning foretages af ammekøer, stude, kvæg eller får. Intensiteten er størst på fersk eng. Generelt viser analyser, at dækningsbidrag II ved afgræsning af naturarealer er negativ (Dubgaard et al., 2012). Når arealer alligevel dyrkes, er det fordi ejeren accepterer en lavere timeløn, eller at han accepterer et underskud for at få de naturgevinster (eller eventuel øget jagtværdi), som arealet giver.

4. Omkostninger ved tab af harmoniareal

De tidligere tabeller beskriver den reduktion i indkomst, der må forventes, når arealer tages ud af drift. Imidlertid er der også andre omkostninger, som kan have en betydning for dette indkomsttab. Udtagningen betyder, at arealet ikke længere kan indgå som harmoniareal. Dette tab blev tidligere opgjort af Danmarks Statistik i forbindelse med opgørelsen af driftsgrensstatistikken. Den blev senest opgjort i 2012, og der var husdyrintensitetens indvirkning på forpagtningsafgiften opgjort til 472 kr. per dyreenhed udover 1,0 dyreenhed per ha. Dette er betydeligt lavere end i 2010, da den da var 1.651 kr. per dyreenhed. Analyserne viser klart, at værdien af husdyrintensiteten er faldet over perioden, selvom der er egne, hvor der har været en mindre stigning i antallet af husdyr. Omkostningen per dyreenhed er ikke opgjort siden 2012, da Danmarks Statistik har skåret denne analyse bort.

I relation til ændringer i husdyrreguleringen, som forventes gennemført, er der lavet nye analyser af omkostningerne ved at skaffe nye harmoniarealer. Problemet her er, at man ved inddragelse af nye harmoniarealer, som man ikke ejer, ikke kan få fuld værdi for den husdyrgødning, som anvendes. I de mest uheldige situationer vil der være krav om, at den, der leverer husdyrgødningen, også skal betale transporten. Omkostningen er i disse analyser opgjort til 200-725 kr. per ha harmoniareal, der yderligere skal skaffes (Jacobsen, 2016). Dette er indregnet som et tab ved udtagning i den efterfølgende opgørelse, se tabel 3.

5. Administrative omkostninger

Der er i bilag 3 nærmere angivet de administrative procedurer, der er knyttet til at søge om støtte i Landdistriktsprogrammet. Grundlæggende er der for både lodsejer og myndigheder en række omkostninger koblet til forskellige ordninger. Specielt for de ordninger hvor der kræves en høj grad af præcision omkring areal m.m., kan selv små fejl betyde tab af store støttemidler. Dette gør, at både lodsejere og rådgivere bruger betydelig tid for at sikre, at ansøgningerne og de efterfølgende opfølgninger er korrekte. Dertil kommer så de direkte administrative omkostninger i form af tinglysningsgebyrer m.m.

Disse omkostninger er svære at opgøre, men omvendt vurderes det, at frygt for fejl i ansøgningerne er central i begrundelsen for, hvorfor en del landmænd er tilbageholdende med at søge om støtte i forbindelse med fx etablering af mere natur. De ønsker ikke, at unøjagtigheder i forhold til en ansøgning om et lille beløb kan koste dem store beløb, hvorfor også konsulenterne bruger relativt megen tid på små arealer.

Der kan således godt være tale om omkostninger til rådgivning på 3-5.000 kr. ved ansøgning og 1-2.000 kr. per år i forbindelse med tilsagnsbekræftelse og genindtegning på kort m.m. I denne sammenhæng udgør omkostningerne 22.000-43.000 kr. over 20 år eller 1.100-2.150 kr. per år. Ved et typisk areal på 5-10 ha svarer det til 110-430 kr. per ha. I gennemsnit giver det en omkostning på 275 kr. per ha per år, som her er afrundet til 300 kr. per ha per år. Det kunne antages, at der ved brug af engangskompensation nok ikke skal ske en bekræftelse og genindtegning på kort hvert år, men hvis det er tilfældet, så vil forskellen i de administrative omkostninger mellem løbende udbetaling og engangsudbetaling blive mindre. I tilfælde hvor konsulenten skal lave en mere detaljeret vurdering af det enkelte areal, må det vurderes, at omkostningerne vil være højere, alt efter hvilken vurderingsmetode der anvendes.

6. Oversigt over samlet indkomsttab ved udtagning

I tabel 3 er det samlede indkomsttab opgjort inklusive omkostninger relateret til harmoniarealer og administrative omkostninger ved etablering af naturarealer. Det antages i disse analyser, at såfremt der før blev udbetalt grundbetaling (fx 1.900 kr. per ha), så vil den også blive betalt fremover. Det gælder for satserne i tabel 3, at der kan være bedrifter med både højere og lavere indkomsttab, da husdyrbedrifter typisk vil have husdyrgødning, og planteavlsbedrifter i nogle tilfælde ikke får gratis husdyrgødning.

For naturarealer gælder, at der ikke må tilføres gødning, og for nogle naturarealer gælder endvidere, at de ikke må afgræsses, ligesom de ikke modtager grundbetaling. Der er i disse tilfælde tale om, at indkomsttabet er koblet til omkostningerne ved at søge om støtten. Der er ikke i den foretagne beregning indlagt omkostninger til efterfølgende vedligeholdelse af naturarealer.

Tabel 3. Indkomsttab i forbindelse med etablering af sammenhængende natur (kr./ha)

Arealtype før projekt	Tab af indkomst (per ha)	Harmoniareal (per ha)	Administrative omkostninger	I alt (afrundet)
Omdriftsarealer - højt udbytte (ler)	3.000-5.000	200-725	300	3.500-6.000
Omdriftsarealer - gns. udbytte (ler)	2.500-4.000	200-725	300	3.000-5.000
Omdriftsarealer - gns. udbytte (sand)	500-3.000	200-725	300	1.000-3.500
Omdriftsarealer - lavt udbytte (sand)	500-1.500	200-725	300	1.000-2.500
Permanent græs - højt udbytte	700-1.500	200-725	300	1.200-2.500
Permanent græs - mellem udbytte	0-750	200-725	300	500-1.800
Permanent græs - lavt udbytte	0-250	200	300	500-750
Naturarealer der afgræsses	0	100	300	400
Naturarealer der ikke afgræsses	0	0	300	300

Kilde: Egne beregninger

Der er i tabel 4 foretaget en beregning af den mulige engangskompensation baseret på det årlige tab i tabel 3. Da der er tale om årlige tab i fremtiden vil det normalt være relevant at beregne engangskompensationen baseret på en levetid på 20 år eller som en uendelig betalingsstrøm.

NAER (Landbrugsstyrelsen) oplyser, at EU-Kommissionen ikke forventes at acceptere beregninger baseret på betalinger i mere end 20 år, hvorfor den beregnede engangskompensation tager udgangspunkt i en annuitet over 20 år og med en rente på 4 procent, som foreslået af Finansministeriet (NAER, 2016). Til sammenligning er kompensationen ved en rente på 2 procent også angivet, da dette for mange vil være den alternative rente, som vil gælde for landmanden.

Når engangskompensationen er lavere end 20 år gange det årlige tab, skyldes det, at man ved en udbetaling i år 0 får en rentegevinst, som man ikke får, når beløbet udbetales løbende. Når kun 20 år inddrages, reduceres engangsbetalingen med cirka 37 procent i forhold til en situation, hvor den blev beregnet over 50 år. En anden mulighed var at fastsætte engangskompensationen som 20 gange det årlige tab for på den måde at modvirke, at kun 20 år indgår i beregningen af engangskompensationen. Til eksempel ville den højeste kompensation være $20 * 6.000 = 120.000$ kr. og ikke den tilbage-diskonterede værdi på cirka 82.000 kr. Ved anvendelse af en rente på 2 procent og 20 år ville man fx få et støtteniveau på 98.000 i stedet for 82.000 kr. ved 6.000 kr. per ha (+20 procent). Af tabel 4 fremgår det, at tabet for omdriftsarealer med højt udbytte svarer til en engangskompensation på 50-84.000 kr. (4 procent rente), mens kompensationen for ekstensivt drevne omdriftsarealer udgør 10-40.000 kr. per ha (4 procent rente). Det antages, at arealer ikke har en nettoindtjening efter omlægningen.

Erfaringer beskrevet i bilag 3 viser, at der ved vådområdeprojekter i gennemsnit købes jord til 110.000 kr. per ha, og at de gensælges med servitut til cirka 30.000 kr. per ha. Der er således et værditab på 80.000 kr. per ha ved at indføre en servitut omkring vådområder, som typisk svarer til, at arealet ikke må dyrkes længere. Det anførte prisinterval synes at passe med en længere tidshorisont end 20 år (højere akkumuleret tab) eller anvendelse af en lavere rente.

Tabel 4. Engangskompensation baseret på indkomsttab (tidshorisont er 20 år, rente på 4 og 2 procent)

Arealtype før projekt	Årlig omkostning (kr./ha)	Engangskompensation (kr./ha) 20 år og 4 %	Engangskompensation (kr./ha) 20 år og 2 %
Omdriftsarealer - højt udbytte (ler)	3.500-6.000	50.000-82.000	57.000-98.000
Omdriftsarealer - gns. udbytte (ler)	3.000-5.000	41.000-68.000	49.000-82.000
Omdriftsarealer - gns. udbytte (sand)	1.000-3.500	15.000-48.000	16.000-57.000
Omdriftsarealer - lavt udbytte (sand)	1.000-2.500	14.000-35.000	16.000-41.000
Permanent græs - højt udbytte	1.200-2.500	16.000-35.000	20.000-41.000
Permanent græs - mellem udbytte	500-1.750	7.000-24.000	8.000-29.000
Permanent græs - lavt udbytte	500-750	7.000-10.000	8.000-12.000
Naturarealer der afgræsses	400	5.000	7.000

Kilde: Egne beregninger

Bemærkninger: Ann. faktor ved 20 år og 4 % = 0,0736

Ann. faktor ved 50 år og 4 % = 0,0465

Ann. faktor ved 20 år og 2 % = 0,0612

Ann. faktor ved 50 år og 2 % = 0,0318

Det synes ud fra tabel 3 og 4 muligt at opdele mulige støtteniveauer i en række grupper ud fra antagelsen om 20 årig periode og en rente på 4 procent. Disse grupper omfatter:

1. Omdrift med over middel indtjening (50.000-85.000 kr. per ha)
2. Omdrift med middel indtjening (30.000-60.000 kr. per ha)
3. Omdrift med lav indtjening (10.000-40.000 kr. per ha)
4. Permanente græsarealer med højt udbytte (15.000-35.000 kr. per ha)
5. Permanente græsarealer med middel udbytte (7.000-25.000 kr. per ha)
6. Permanente græsarealer med lavt udbytte og naturarealer (5.000-10.000 kr. per ha)

En yderligere opdeling vil teoretisk sikre, at tilskud ikke blev givet for noget, som ikke må bruges på bedriften i dag. Som anført er der meget få opgørelser, der angiver udbytte for permanent græs med og uden pesticider. Det vurderes, at der vil være lokale forhold, som også spiller ind så som jordens udbyttepotentiale, arrondering m.m., hvorfor det kunne foreslås, at der gives mulighed for en vurderingsprocedure, som gør, at dette tælles med sammen med en række forhold så som udbyttens niveau, markers placering m.m. Omvendt skal rammerne for en sådan vurdering være tydelige, så de administrative omkostninger ikke øges betydeligt.

Generelt vurderes det, at de beregnede intervaller for kompensation er lavere end det kompensationsniveau, som landmænd selv forventer. En forklaring kan være, at nogle landmænd alene indregner de variable omkostninger i opgørelse af dækningsbidrag (man har jo maskinparken) og derfor anvender en marginalbetragtning. Som eksempel vil jordprisen ud fra dækningsbidrag 1 (kun variable omkostninger indregnet – ud fra en marginalbetragtning) på 6.000 kr. per ha (vårbyg på lerjord) og en rente på 2

procent (og 50 år) give en mulig jordpris på cirka 190.000 kr. per ha. Derfor kan forskel mellem beregnet jordværdi og faktisk jordværdi være en udfordring i praksis. Her kan taksationsafgørelser også bruges som en rettesnor for den faktiske kompensation i sådanne sager.

Et andet element er, at sælger måske ikke værdisætter jorden, efter at servitutterne er pålagt, selvom disse arealer kan sælges til fx 30.000 kr. per ha. Dette viser eksempler fra salg af jord i forbindelse med udtagning af jord ved sikring af grundvandsforekomster og vådområdeprojekter (se bilag 2).

Det har ikke været muligt konkret at vurdere de øgede omkostninger, der er ved flere støttesatser set i forhold til risikoen for over- og underkompensation. Det vurderes, at der skal være en vis form for incitament til at få landmænd til at afgive arealer og nå de opstillede arealmål. Dette incitament kan være, at der vælges højere satser inden for intervallet for at opnå det ønskede naturmål, da den opnåede miljøgevinst på nuværende tidspunkt ikke direkte indgår i beregningen af den kompensation, der kan udbetales.

Kilder

Dubgaard, A., Jespersen, H.M.L., Laugesen, F.M., Hasler, B., Christensen, L.P., Martinsen, L., Källstrøm, M. og Levin, G. (2012). Økonomiske analyser af naturplejemetoder i beskyttede områder, Rapport nr. 211, Fødevarerøkonomisk Institut, København.
http://curis.ku.dk/ws/files/38490503/FOI_rapport_211.pdf

Dubgaard, A. (2015). Oversigt over naturplejeomkostninger og -tilskud baseret på resultaterne i FOI Rapport 211. IFRO Udredning 2015 nr. 27. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet. http://curis.ku.dk/ws/files/141299840/IFRO_Udredning_2015_27.pdf

Eriksen, J., Jensen, P.N. og Jacobsen, B.H. (redaktører) (2014). Virkemidler til realisering af 2. generations vandplaner og målrettet arealregulering. Rapport udarbejdet af DCE, DCA og IFRO. DCA rapport 52. Aarhus Universitet.
<http://web.agrsci.dk/djfpublikation/index.asp?action=show&id=1188>.

Jacobsen, B.H. (2015). Indkomsttab og kompensation for fastholdelse af vådområder. IFRO Udredning 2015 nr. 19. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet.
http://curis.ku.dk/ws/files/140024861/IFRO_Udredning_2015_19.pdf

Jacobsen, B.H. (2016). Driftsøkonomiske konsekvenser ved foreløbige modeller for overførsel af husdyrarealregulering til generel regulering. IFRO Udredning 2016 nr. 18. Institut for Fødevarer- og Ressourceøkonomi, Københavns Universitet.
http://curis.ku.dk/ws/files/166698382/IFRO_Udredning_2016_18.pdf

NAER (2016). Bestilling af baggrundsberegninger til landdistriktsprogrammet. NaturErhvervstyrelsen. Notat. 21. juni 2016.

SEGES : Farm online. <https://farmtalonline.dlbr.dk/Navigation/NavigationTree.aspx>

Bilag 1

Bestilling af 22/6 2016

Støtteberettigede arealer

Naturstyrelsen vil udpege særlige arealer inden for Natura 2000, som kan komme i betragtning til støtte på baggrund af et ønske om at fremme større sammenhæng mellem naturarealer ved, at udvalgte dyrkede landbrugsarealer udgår af omdrift og kun benyttes ekstensivt (NAER, 2016).

Udgangspunktet er, at man vil beskytte habitatnaturtyperne overdrev, rigkær og kildevæld, som er naturtyper, der er stadig færre af, og som er særligt sårbare overfor påvirkning fra dyrkede arealer, særligt nedfald af kvælstof og mangel på spredningskorridorer m.m. De udpegede arealer vil således omfatte både de naturtyper, der skal beskyttes, samt dyrkede arealer, der ligger nær disse.

Arealer, der kan ekstensiveres under ordningen, vil som udgangspunkt ikke føre til, at der kommer restriktioner vedrørende andre arealers gødsning, produktionsudvidelser på nabobedrifter eller andet, da de vil ligge op ad de arealer, der i dag er beskyttet, og da udvidelser af beskyttelsen som oftest vil ske "indad", dvs. ind mod andre beskyttede arealer. Dog vil ekstensiveringen medføre tab af harmoniareal og dermed en lidt lavere samlet kvælstofkvote for bedriften.

Alle privatejede arealer, der ligger inden for udpegningen, kan komme i betragtning til støtte.

Da der vil være stor forskel i tab afhængig af den hidtidige drift, vil der i forbindelse med fastsættelse af støttesatser skulle tages udgangspunkt i, hvad der er dyrket på arealet i året/årene forud. Det vil hér være afgørende for støttens størrelse, om arealet har været intensivt dyrket med omdriftsafgrøder (inkl. græs i omdrift med høj gødningsnorm), om arealer er permanent græs, eller om det er et mere ekstensivt dyrket areal eller naturareal. For permanente græsarealer skal der skelnes mellem arealer, der i medfør af anden lovgivning ikke må tilføres plantebeskyttelsesmidler og/eller gødning, og arealer, hvor dette ikke er tilfældet. For de førstnævnte permanente græsarealer ønskes den produktionsmæssige og dermed økonomiske betydning af henholdsvis forbud mod plantebeskyttelsesmidler, forbud mod gødning og forbud mod både plantebeskyttelsesmidler og gødning afklares.

Kombination med anden støtte

Da der er tale om en ordning, hvor man ikke længere må gødske, tilføre jordforbedringsmidler, sprøjte eller jordbehandle arealet (inkl. forbud mod harvning, såning mm.), ligesom det er tilfældet med flere andre LDP-arealordninger, herunder for fastholdelse af vådområder, kan der ikke ydes støtte til både den nye arealstøtteordning og den eksisterende ordning om fastholdelse af vådområder. Videre er det muligt, at der vil være behov for at nedsætte eller udelukke støtte til arealer omfattet af andre ekstensiveringsordninger, eksempelvis hvor der ikke må sprøjtes (økologiske arealer) eller hvor en fredning, en § 3 udpegnings eller andet (eks. kommunale påbud eller aftaler med vandværker om pesticid- eller nitratfri drift) lægger restriktioner på, hvordan jorden må udnyttes. Det afhænger blandt andet af i hvilket omfang, der kan differentieres både i praksis og rent økonomisk på baggrund af IFRO's beregninger. Her er det væsentlige princip, at der kun kan ydes

tilskud, der kompenserer for tiltag, der er mere vidtgående end evt. krav, som i forvejen skal opfyldes på arealet (enten som følge af forpligtelser ifm. anden tilskudsordning eller særlige udpegninger o.l.).

Omvendt kan støtten kombineres med støtte fra arealstøtteordningen pleje af græs- og naturarealer, fordi denne indeholder forpligtelser, der klart er mere vidtgående.

Videre vil arealet fortsat kunne kombineres med den direkte støtte under grundbetalingen.

Konkret bestilling

NaturErhvervstyrelsen har behov for at kunne fastlægge støttesatser på baggrund af økonomiske analyser og konkrete data om erhvervets økonomi, der blandt andet afhænger af produktionsform og beliggenhed af de enkelte bedrifter, i det omfang det er muligt og giver mening. Sidstnævnte er væsentligt, da der er stor forskel på jordpriser og -kvalitet, afhængigt af området i landet.

IFRO's økonomiske analyser bør derfor i første omgang differentieres efter den hidtidige arealanvendelse, opdelt som beskrevet ovenfor i omdriftsarealer, permanent græs, der underopdeles som anført ovenfor, og andre arealer, herunder naturarealer på baggrund af oplysninger om de potentielle udbytter og omsætning, dækningsbidrag, produktionsomkostninger mm.

Og på baggrund af disse data, ønskes redegjort for intervaller for det potentielle samlede tab og ekstra omkostninger gerne med en vurdering af, hvad tabet vil udgøre for den gennemsnitlige bedrift fordelt på areal typer som nævnt ovenfor.

I forbindelse med besvarelsen ønskes det at kunne ses af bilag, hvilke elementer, der indgår i beregning af ekstra omkostninger forbundet med ansøgning, tinglysning og administration og tab af harmoniareal.

Videre ses der behov for en udpensling af forskelle i tab, der vil være afhængigt af, om et permanent græsareal tidligere er blevet gødsket og/eller sprøjtet, idet det bedes fremhævet, hvilke af de herefter forbudte dyrkningsmæssige tiltag, der er udslagsgivende for de tab der opgøres. For permanente græsarealer udpeget som § 3 gælder som bekendt, at man ikke må intensivere driften, idet det dog i visse tilfælde kan være vanskeligt at afgøre, hvad der er "hidtidig drift". Det skal indgå overvejelserne om de potentielle tab, hvorvidt arealerne er §3, fredede eller pålagt tilsvarende restriktioner.

Endvidere bedes om en analyse af muligheder og evt. behov for at differentiere støtten, efter andre faktorer, der spiller ind, herunder omkring jordværdi (udbud og efterspørgsel), jordtype og klima (herunder nedbør/oversvømmelsesrisiko mm.) afhængigt af de lokale forhold.

Endelig bedes der laves en analyse af fordele og ulemper ved betydelig differentiering af støttesatser, contra de over- og underkompensationer der vil være resultatet, hvis man i stedet reducerer antallet af støttesatser til et minimum, for at forenkle administrationen.

Baggrundsplysninger om landbrugets økonomi osv., som benyttes ved beregningerne, bedes vedlagt som bilag, så det er muligt at gennemskue, hvorfra tallene stammer.

NaturErhvervstyrelsen har tidligere modtaget beregninger fra IFRO vedrørende ordninger for fastholdelse af vådområder, for ændret afvanding og lignende ordninger, som i et vist omfang fører til ekstensivering af landbrugsarealer på samme måde, som det vil ske for ordningen Sammenhængende arealer i Natura 2000.

Bilag 2

Liste over købt projektjord, og genafhændet realiseret projektjord i relation til vådområdeprojekter. Gennemsnitsdifference. (pers. kommunikation Lone Abild, Tønder)

	Hektar	Pris (kr.)
Købt	2.009	220.042.683
Solgt	161	4.480.735
Gennemsnitlig købspris per hektar (kr.)	109.529	
Gennemsnitlig salgspris per hektar (kr.)	27.845	
Gennemsnitligt tab per hektar (kr.)	81.685	

Bilag 3

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri

Institution: NaturErhvervstyrelsen

Enhed/initialer: Team Vand/motr

Dato: 10. august 2016

Kort beskrivelse af praksis for ansøgning om 20-årig Fastholdelse af vådområder og efterfølgende indberetning i Fællesskema.

Man kan få tilsagn til fastholdelse af vådområder til arealer, som indgår i et vådområdeprojekt. Fastholdelsestilsagnet er en kompensation for, at arealerne pålægges tinglyst servitut og at den ændrede tilstand på arealerne fastholdes. Det areal, som der kan gives fastholdelsestilsagn til, er det areal, hvor rådighedsindskrænkningerne ifølge servitutten gælder (projektgrænsen).

Det er den enkelte lodsejer som er ansvarlig for, at indsende ansøgning om tilskud til Fastholdelse af vådområder i det år anlægsarbejdet afsluttes. Ansøgning om tilsagn sker på et særligt papirskema, som findes på NaturErhvervstyrelsens hjemmeside (ansøgningsskemaet er vedhæftet). Lodsejer skal indsende ansøgningen, et markkort og evt. dokumentation for tidligere anvendelse, dette er dog kun nødvendigt, hvis markernes anvendelse ikke fremgår korrekt af Fællesskemaet for de respektive år. Normalt er fristen for indsendelse senest 31. august i det år vådområdeprojektet er færdiganlagt og de enkelte lodsejere anvender i stor stil konsulenter til at udfylde og indsende deres ansøgning.

Ved sagsbehandling af ansøgningerne tjekker sagsbehandler om arealerne ligger indenfor den senest indsendte projektgrænse og om der i øvrigt er overensstemmelse mellem det lodsejer søger og de oplysninger vi har til rådighed. Det forekommer dog ofte, at lodsejer har søgt til andre arealstørrelser end angivet i projektbeskrivelsen, ligesom det ansøgte areal også er omfattet af en anden tilskudskategori, hvilket betyder ekstra høringer i forbindelse med sagsbehandlingen. Ud fra det medsendte kort indtegner sagsbehandler de enkelte marker i Internet Markkort så tilsagnet er registreret og dermed kan danne grundlag for de efterfølgende årlige indberetninger i Fællesskemaet.

Efter at lodsejer har modtaget tilsagn til 20-årig Fastholdelse af vådområder skal der årligt søges om udbetaling af tilskud og erklæres at tilsagnsbetingelserne er overholdt. Dette foregår i Fællesskemaet via Miljø- og Fødevarerministeriets Tast selv-service i perioden 1. februar – 21. april (fristen i 2016). Rigtig mange lodsejere anvender konsulenter til at indtegne tilsagnsmarker i Internet Markkort og udfylde/indsende Fællesskemaet, da de oplever det som meget svært og tidskrævende. I Fællesskemaet skal lodsejer som minimum udfylde siderne: Forsiden, Bedriftens ejendomme, Markplan og grundbetaling, Udbetaling af tilskud – Miljø- og Økologitilsagn. Hvis lodsejer ikke indberetter alle sine arealer på siderne: Markplan og grundbetaling og Udbetaling af tilskud – Miljø og økologitilsagn i Fællesskemaet, vil tilskuddet ikke blive udbetalt og lodsejer mister sit tilsagn og skal samtidig tilbagebetale tidligere udbetalt tilskud (dog max 5 år). Dette er også konsekvensen hvis lodsejer ikke indsender Fællesskemaet inden fristen, indtil 25 kalenderdage efter den ordinære frist vil udbetalingen dog blive reduceret med 1% pr. arbejdsdag hvorefter tilsagnet bortfalder. Hvis arealerne i løbet af tilsagnsperioden skifter ejer, skal lodsejer ligeledes sørge for at indsende et producentskifte og samtidig afkrydse herfor i Fællesskemaet. Hvis der ikke bliver indsendt et producentskifte vil lodsejers tilsagn som udgangspunkt bortfalde med krav om tilbagebetaling af tidligere udbetalt tilskud.

Som en del af Fællesskemaet skal lodsejer også indtegne sine marker i Internet Markkort. Her skal han være opmærksom på at indtegne tilsagnsarealet nøjagtigt, da det kun er arealer inden for markblokke, som er støtteberettigede. Dvs. hvis lodsejer mener at markblokgrænsen er forkert skal han indsende et ændringsforslag via Internet Markkort og indtegne det areal, som han mener er støtteberettiget, i en selvstændig mark med markbloknummer 999999-99. Hvis lodsejer ikke gør det, vil han ikke få udbetaling til den del der ligger uden for markblok. I forbindelse med indtegningen skal lodsejer samtidig huske, at der på nogle af markerne kan være/er

flere tilsagn, dvs. bl.a. 20-årig Fastholdelse, 5-årige Pleje af græs- og naturarealer og den 1-årige Grundbetaling – dette giver lodsejeren yderligere udfordringer, da forskelle i arealstørrelser medfører yderligere opdelinger af marker. Rent administrativt er det dyrt at have mange forskellige tilskudssatser på de enkelte ordninger. Lodsejer skal i forbindelse med indtegningen også tage højde herfor og indtegne/opdele sine marker herefter. Sagsbehandlerne i NaturErhvervstyrelsen skal tjekke disse indtegninger og sikre at der ikke udbetales til mere end lodsejer har søgt til, så hvis der er indberettet på tværs af satser skal der sendes høringer til lodsejer, som efterfølgende skal indsende et nyt rettet Fællesskema med rettede indtegninger, dette kan ske flere gange i løbet af ét tilsagnsår. Hvis lodsejer ikke svarer på evt. høringer vil sagen blive behandlet på det foreliggende grundlag, hvilket kan betyde en nedsættelse af støtten på de forskellige ordninger og på nogle af ordningerne kan det yderligere medføre tilbagebetaling af tidligere udbetalt støtte for det areal, som ikke er indberettet eller forkert indberettet.

Fastholdelsestilsagn gives ud fra den senest indsendte projektgrænse på tilsagnstidspunktet. Det er en forudsætning for tilsagn om 20-årig fastholdelse, at der tinglyses servitut for samtlige ejendomme indenfor projektområdet. Det endelige areal er derfor ikke fastlagt præcist, hvorfor ansøgning og tilsagn sker med forbehold. Der vil i forbindelse med udbetaling senere i tilsagnsperioden, typisk inden for de første 2 år, blive vurderet på placeringen af tilsagn i forhold til endelig tinglysning og slyngning af å via ortofoto, hvor tilsagnet så vil blive tilrettet. Også her kan lodsejer risikere at tilrettelsen af tilsagnet kan medføre en nedskrivning af tilsagnsarealet med krav om tilbagebetaling, hvis der i mellem tiden er blevet udbetalt støtte.

Lodsejer indgår også i den årlige udtagning til fysisk kontrol. Udtagningsprocenten er som udgangspunkt 5%. Hvad kræves der at lodsejer/konsulent skal forholde sig til og svare på hvert år i løbet af tilsagnsperioden:

År 0	År 1-2	År 1-20
Ansøgning om tilsagn	Tilretning af projektgrænse	Indberetning i Fællesskema + indtegning i Internet Markkort
Evt. hørings svar	Evt. hørings svar	Evt. indsendelse af blokrettelsesforslag
Evt. indsendelse af blokrettelsesforslag		Evt. hørings svar i forbindelse med blokrettelsesforslag
Evt. hørings svar hertil		Evt. hørings svar i forbindelse med rykker for indsendelse af Fællesskema
		Evt. hørings svar i forbindelse med uoverensstemmelser i indberetningen
		Evt. hørings svar i forbindelse med fysisk kontrol
		Evt. hørings svar i forbindelse med udbetaling
		Evt. hørings svar i forbindelse med dispensationsansøgning
		Evt. hørings svar i forbindelse med høringer på Fællessagen via CAP-TAS
		Evt. hørings svar i forbindelse med tilretning af markblokke i Internet Markkort
		Evt. hørings svar i forbindelse med evt. klagesagsbehandling

Bilag 4

Forventet fordeling, tal fra NST

Forventet antal ansøgere i alt cirka 300 over tre år.

Forventet arealfordeling, i alt 1.500 ha (21 procent af det udpegede areal)
(af cirka 7.000 ha, der ventes udpeget, dvs. cirka 5 ha per bedrift):

- Omdrift i alt 400 ha
- Permanent græs i alt 500 ha
- Natur i øvrigt 600 ha
- Sum 1.500 ha

Jf. ovenfor forventes i gennemsnit to ansøgere per sammenhængende areal, der skal udgøre mindst 10 ha af hensyn til natureffekt.

Kilde: Rasmus Ørnberg, NAER